

Kalle

Kalle, 53 år, lever ensam med sin hund. Han har arbetat på posten i hela sitt liv och trivs med det. Han umgås knappt med sina arbetskamrater ens på arbetet och synes leva utan egentliga vänner i det privata. Ingen vet vad som rör sig i hans innersta. Emellertid synes han inte vantrivas med sitt liv trots den synbara torftigheten .

A: Schizoid personlighetsstörning

- Väljer ensamaktiviteter
- Önskar inte nära kontakt
- Inget sexuellt intresse
- Inget nöje av tillvaron
- Saknar nära relationer utanför familjen
- Likgiltig inför beröm och kritik
- Visar emotionell kyla, tillbakadragenhet

Respektera patientens behov av distans

A: Schizotyp personlighetsstörning

- Besynnerligt tal och tänkande
- Hänsyftningsidéer och underliga föreställningar
- Udda, excentriskt beteende
- Ovanliga perceptuella upplevelser
- Misstänksam
- Inadekvata eller begränsade affekter
- Kontaktstörning
- Saknar ofta nära relationer

Respektera patientens föreställningar och behov av distans

A: Paranoid personlighetsstörning

- Misstänker att andra utnyttjar, bedrar eller skadar henne
- Uppfylld av tvivel på vännerns lojalitet
- Väger inte visa andra förtroende
- Tolkar in kränkning i oskyldiga yttranden
- Ältar gamla oförrätter
- Upplever angrepp mot sig från andra
- Misstänker partner för att vara otrogen

Bemöt med respekt

Några ord om kverulansparanoia och rättshaverister

- Några olika varianter:
 - Rättskverulant
 - Karriärkverulant
 - Räntekverulant
 - Kollektivkverulant
- Det är *sättet* att argumentera som avgör om en reaktion/klagare ska betraktas som paranoisk.

Rättshaveristens personlighetsstruktur

- Personligheten präglas av **aggressiv självhävdelse, parad med misstro** mot auktoriteter och samhällets administration.
- **Håller på sin rätt**, överklagar från instans till instans.
- **Varje avslag göder misstron** och kverulansen.
- God men smal intelligens, god förmåga att uttrycka sig.
- **I botten låg självkänsla och känsla av maktlöshet** som föder agg och bitterhet. Kverulansen kan ses som ett försvar mot dessa känslor. Den inre konflikten (osäkerheten han känner inför sig själv) förflyttas, projiceras, på omgivningen och han slipper se och plågas av denna misshagliga sida hos sig själv. Det är de andra som är dumma!

Utlösande och vidmakthållande

- Nyckelupplevelsen, det som utlöser beteendet, kan vara en reell orättvisa eller ett bakslag som han själv framprovocerat.
- När han väl börjat klaga kan han inte balansera den upplevda oförrätten mot allt annat viktigt i livet, **kränkningen tar överhanden**.

69

Behandlingen är vanskelig

- Den basala misstron kommer att gälla även läkaren, vården och behandlaren. Den som inte är för är emot!
- **Behandlingsmotivation saknas nästan alltid.**
- Möjligen kan man få personen att reflektera litet över vem han vill ska ha makten över hans tankar och handlingar, om han vill låta sig styras av andra. Å andra sidan har rättshaveristen efter många års kamp inte mycket annat kvar att leva för och det skulle kanske bli tomt och resultera i en depression om kampen bortföll. Även en kamp som andra uppfattar som meningslös kan ge den kämpande mål och mening för sin tillvaro.
- Ibland tvångsintagning om han uppfattas farlig.
- Neuroleptikaeffekten högst osäker och personen är dessutom inte behandlingsmotiverad.
- **Förebyggande** kan vara att andra tar hänsyn till somligas ökade känslighet för förmenta kränkningar. Å andra sidan är många obenägna att ge särskilda favörer till särskilt besvärliga och självupptagna människor.

70